

Берберян Ася Суреновна. Родилась в г. Рустави Груз.ССР. Окончила с отличием Ереванский государственный университет (Армения) (1983). За годы учебы в университете проявила высокую социальную и научно-исследовательскую активность: была призером и лауреатом Всероссийских олимпиад и конкурсов по философии и педагогике. В 1986 окончила аспирантуру по направлению «Общая психология» при Ереванском государственном университете. Защитила кандидатскую диссертацию по специальности 19.00.01 «Теория и история психологии» в Институте

психологии имени Узнадзе (Тбилиси, Грузия). С 1986 по 1992 гг. являлась преподавателем кафедры психологии Ереванского государственного университета. С 1992 по 1998 гг. проработала психологом-педагогом в Городской Психологической службе (Ростов-на-Дону, РФ) и преподавателем Института усовершенствования учителей (Ростов-на-Дону, РФ). С 1998 по 2002 гг. являлась доцентом кафедры общественных наук Российско--Армянского (Славянского) университета (Ереван, РА), с 2002 по 2005 гг. - заведующая кафедрой «Этнокультурный и этнологический туризм» Российско-Армянского (Славянского) университета (Ереван, РА). В 2005 прошла по конкурсу на должность заведующей кафедрой «Психология» Российско-Армянского (Славянского) университета и и.о.декана факультета психологии (Ереван, РА). В 2010 г. защитила докторскую диссертацию по теме: «Экзистенциально-гуманистические концепции личностно-развивающего обучения в системе высшего образования Армении (история, методология и технологии реализации). Шифр специальности 19.00.01 «Теория и история психологии». В 2015 г. присвоено ученое звание профессора.

С 2005 по настоящее время - заведующая кафедрой «Психология» Российско-Армянского (Славянского) университета, руководитель направления психологии Института гуманитарных наук (Ереван, Армения).

В настоящее время является членом редколлегии журнала «Вестник РАУ», Международного редакционного совета научно-методического журнала «Социосфера» РФ, членом Оргкомитета Международных конференций по психологии и педагогике Центра развития научного сотрудничества РФ,

научных журналов «Российский психологический журнал», «Вектор науки» ТГУ РФ.

А. Берберян является Руководителем Армянского Регионального Отделения «Общероссийская профессиональная психотерапевтическая лига», руководителем Армянского отделения Международной академии психологических наук, членом International Council of Professional Therapists, зарубежным экспертом Российского гуманитарного научного фонда. А. Берберян неоднократно достойно представляла отечественную науку на международных симпозиумах, конференциях и съездах, является организатором ежегодных международных и республиканских преподавательских и студенческих научно-практических конференций. Имеет более 200 научных работ, сертификаты практико-ориентированных курсов. Является руководителем грантовых проектов РА и РФ по проблемам гуманизации высшего образования и этнокультурной идентичности армян и русских в титульном этносе и диаспоре. А.С.Берберян - действительный член Международной академии психологических наук. А.С.Берберян в 2005 г. был подготовлен пакет материалов для получения лицензии для открытия специальности "Психология", в 2009 г. - пакет материалов для открытия направлений магистратуры, и впоследствии - аспирантуры по общей психологии, истории и теории психологии, психологии личности - все уровни успешно функционируют.

Была награждена Почетной грамотой Министерства образования и науки Российской Федерации за многолетнюю плодотворную работу по развитию и совершенствованию учебного процесса, значительный вклад в дело подготовки высококвалифицированных специалистов (2016), Дипломом лауреата за заслуги перед профессиональным сообществом (2016). За внедрение личностно-центрированного подхода в образовательный процесс в РАУ была удостоена звания «Лучший преподаватель года», за плодотворную деятельность в системе образования и заслуги в практической подготовке специалистов с высшим профессиональным образованием, укрепление российско-армянских научных связей была награждена Представительством Федерального агентства Россотрудничества РА. Постановлением Ученого совета Российско-Армянского университета за многолетний научно-педагогический труд и беззаветную преданность профессии, а также в связи с 80-летием профессору кафедры русской и мировой литературы и культуры РАУ, кандидату филологических наук, профессору Мариам Казаровне Айвазян присвоено звание «Заслуженный профессор РАУ».

Ею представлена оригинальная научно обоснованная и экспериментально подтвержденная концептуальная система, стимулирующая развитие

и саморазвитие личности с помощью организации личностно-центрированного обучения в вузе.

Основные публикации:

Ценностно-профессиональные ориентации студентов Армении. Известия высших учебных заведений Северо-Кавказский регион. Научно-образовательный и прикладной журнал Академии наук РФ, 2009, №2.

Активизация самостоятельной работы студентов на основе экзистенциально-гуманистической концепции личностно-центрированного обучения в вузе Российский Психологический журнал, Т.6, № 5, М., 2009; Экзистенциальная философия как концептуальная и методологическая основа гуманистического познания личности. «Проблемы современного образования». Материалы международной научно-практической конференции. –Пенза-Ереван-Прага, 2010; Организация гуманистически ориентированной образовательной среды в вузе. Психолого-педагогические проблемы личности и социального взаимодействия II Международная научно-практическая конференция Пенза – Шадринск – Ереван, 2011, с. 223-233; Исследование самопонимания этнокультурной идентичности российской и армянской молодежи. Научно-методический и теоретический журнал Социосфера, Пенза, 2012, №4; Исследование значимых аспектов личностно-центрированных технологий в вузовском обучении. Проблемы и перспективы развития образования в XXI веке: профессиональное становление личности (философские и психолого-педагогические аспекты, 2011; Идентичность личности в поликультурном образовательном пространстве «Личность в межкультурном пространстве». Материалы VII Международной научно-практической конференции. Москва, РУДН, т.1, 2012; Исследование этнокультурной идентичности российской и армянской студенческой молодежи. Этнос. Религия. Общество. Краснодар. 2013; Психология высшего образования в контексте гуманизации. Учебное пособие Vedecko vydavatelске centrum «Sociosfera –CZ», Прага, 2014; Самоидентификация армянской студенческой молодежи в титульном этносе и сопряженной диаспоре.

Россия и Запад: диалог культур. Выпуск 17, часть 1. М.: 2015.;
Исследование самопонимания этнокультурной идентичности в титульном этносе и сопряженной

Диаспоре. Российский психологический журнал, т.16, №3. Russian psychological journal , vol.13, #3, 2016_Web of science стр.178-197.
Исследование представлений об «Образе-Я» в сравнении с типичным и идеальным образами в структуре национальной идентичности армянской студенческой молодежи

Vedecku a prakticky casopis Akademicka psychologie В научном журнале «Академическая психология», Прага, 2016,№3. Стр.29-38;

Развитие личности и разработка идей развивающего образования в культурно-исторической концепции Л.С.Выготского. Сборник докладов: «Человек в мире неопределенности: методология культурно-исторического познания» - М., 2016, т.1.Стр.448-453. Берберян А.С., Берберян Э.С. Этнопсихологические аспекты смысложизненных и ценностных ориентаций студенческой молодежи. Вопросы психологии, 2017 (1). С. 103-116. (SOCIAL SCIENCES CITATION INDEX). Skopus. Web of science

Asya S. Berberyan, Nune T. Vardanyan, Vladimir S. Karapetyan, Srбуhi R. Gevorgyan, Albina R. Shaidullina Gender Differences in Professional Identity within Educational System of Armenia. [Astra Salvensis, Year VI \(2018\), Supplement no. 2 EDUCATTIONAL PSYCHOLOGY](#)

Astra Salvensis, Supplement 2/2018: Proceedings of the —IV International Forum on Teacher Education, 22-24 May 2018. P.513-529
<https://astrasalva.files.wordpress.com/2018/06/astra-salvensis-supplement-2-2018.pdf> - Skopus <https://astrasalva.wordpress.com/>

11. Hermine S. Berberyan, Asya S. Berberyan The Role of Mental Operations While Memorizing [Astra Salvensis, Year VI \(2018\), Supplement no. 2 EDUCATTIONAL PSYCHOLOGY](#)

Astra Salvensis, Supplement 2/2018: Proceedings of the —IV International Forum on Teacher Education, 22-24 May 2018. p. 689-701 Skopus
<https://astrasalva.files.wordpress.com/2018/06/astra-salvensis-supplement-2-2018.pdf> - <https://astrasalva.wordpress.com/>

12.Берберян А.С. [Методологические принципы и практика развивающего обучения в сфере высшего образования: проблемы и перспективы развития](#) стр. 38-50. [Методология современной психологии. Международная академия психологических наук.](#) Москва, том: 1 номер: 8 год: 2018
<https://elibrary.ru/item.asp?id=35127382>

13. Берберян А.С., Тучина О.Р. Исследование национальной идентичности и исторического опыта личности в титульном армянском этносе и сопряженной армянской диаспоре в России. Russian Psychological journal, vol.15, № 2, М., 2018. [Web of science](#)

14. Аполлонов И.А., Берберян А.С. Психология личности Проблема субъектности человека в пространстве социокультурных детерминант. Научный журнал: Южно-российский журнал социальных наук, 2018, том 19, №3, с. 47-58.

Учебные пособия:

1. Психология высшего образования в контексте гуманизации. Учебное пособие Vedecko vydavatel'ske centrum «Sociosfera –CZ», Прага, 2014 288 с.
2. Берберян А.С. и др. Կրթությունի հոգեբանությունի դասխոսությունների ժողովածու.(Сборник лекций по психологии образования) Учебно-методическое пособие. Ереван, Լիմուշ հրատարակչություն, 2017, 526 с.

Монографии

1. Берберян А.С., Аполлонов И.А., Тучина О.Р. Толерантность и диалог культур. Монография. – Краснодар: ФГБОУ ВО «КубГУ», 2017, 196 с.
2. Берберян А.С. Экзистенциально-гуманистическая психология как фундаментальное основание концепции личностно-центрированного обучения в системе высшего образования. Монография. Прага: Vedecko vydavatel'ske centrum «Sociosfera –CZ., 2018. 299 с.

E-mail: aspsy@inbox.ru

Անձի էթնովշակութային ինքնության ինքնահասկացման հիմնահարցը ունի գիտական և սոցիալական նշանակալիություն:

Հիմնահարցի արդիականությունը պայմանավորված է անձի էթնովշակութային ինքնության ինքնահասկացման առանձնահատկությունների բացահայտման և գիտական իմաստավորման անհրաժեշտությամբ էթնիկ խմբի կեցության տարբեր պայմաններում՝ տիտղոսակիր էթնոսում և հարակից գաղթօջախում:

Հողվածում ներկայացվում է Հայաստանի հայ երիտասարդ անձանց էթնոմշակութային ինքնության ինքնահասկացման հետազոտությունը տիտղոսակիր էթնոսի և հարակից գաղթօջախի պայմաններում:

Ընտրանքը՝ Հայաստանում մշտապես ապրող հայեր ($n=310$, 16-ից մինչև 28 տարեկան, $M=23,1$, $SD=4,8$), Կրասնոդարի երկրամասում մշտապես ապրող հայեր ($n=307$, 16-ից մինչև 29 տարեկան, $M=24,3$, $SD=5,2$) ախտորոշիչ հետևյալ գործիքների կիրառությամբ՝ Ս. Սինգելիսի մեթոդիկա և Ս. Դե Չիկոյի մեթոդիկաները, որոնք ձևափոխվել են Բ.Վ. Կայգորոդովի կողմից «գրաֆ սխեմաների» մեթոդիկա անվամբ, Սեմանտիկ Դիֆֆերենցիալի մեթոդ:

Ստացված տվյալները հաստատում են վարկածն այն մասին, որ տիտղոսակիր էթնոսի պայմաններում էթնոմշակութային ինքնահասկացման առանձնահատկություններից է սեփական ազգին, նրա պատմությանն ու մշակույթին պատկանելու զգացողության մեջ էթնիկի և քաղաքացիականի միահյուսումը, երբ քաղաքացիականությունը ընկալվում է որպես անձնային արժեք, գաղթօջախի պայմաններում ինքնությունների բազմաքանակությունը պայմանավորում է էթնոմշակութային ինքնության ինքնաիմացության այնպիսի առանձնահատկություն, որն է բազմաթիվ հանրությունների նկատմամբ պատասխանատվության զգացումի գիտակցումը ու որպես անձնային արժեք՝ էթնիկ միասնության իմաստավորումը:

Բանալի բառեր՝ ինքնաիմացություն, էթնոմշակութային ինքնություն, էթնոմշակութային նորմեր և արժեքներ, հայ երիտասարդություն, տիտղոսակիր էթնոս, հարակից գաղթօջախ

Բերբերյան Ասյա Սուրենի: Ծնվել է Վրացական ԽՍՀ Ռուստավի քաղաքում: Գերազանցությամբ ավարտել է Երևանի պետական համալսարանը /Հայաստան/ (1983): Համալսարանում ուսանելու ընթացքում ցուցաբերել է բարձր գիտահետազոտական և սոցիալական ակտիվություն՝ հանդիսացել է մանկավարժության ու փիլիսոփայության գծով համառուսական օլիմպիադաների և մրցույթների դափնեկիր ու մրցանակակիր:

1986 թվականին ավարտել է Երևանի պետական համալսարանի «Ընդհանուր հոգեբանության գծով ասպիրանտուրան: Պաշտպանել է

ատենախոսական թեզ 19.00.01 «Հոգեբանության տեսություն և պատմություն» մասնագիտությամբ Ուզնաձեի անվան հոգեբանության ինստիտուտում /Թբիլիսի, Վրաստան/:

1986-1992 թվականների ընթացքում աշխատել է որպես դասախոս Երևանի պետական համալսարանի հոգեբանության ամբիոնում:

1992-1998 թվականների ընթացքում աշխատել է որպես հոգեբան-մանկավարժ ՌԴ Դոնի Ռոստովի քաղաքային հոգեբանական ծառայությունում և որպես դասախոս ուսուցիչների կատարելագործման ինստիտուտում:

1998-2002 թվականների ընթացքում հանդիսացել է Հայ-ռուսական /սլավոնական/ համալսարանի հասարակական գիտությունների ամբիոնի դոցենտ /Երևան, ՀՀ/, 2002-2005 թվականների ընթացքում զբաղեցրել է Հայ-ռուսական /սլավոնական/ համալսարանի էթնոմշակութային և էթնոլոգիական տուրիզմի ամբիոնի վարիչի պաշտոնը /Երևան, ՀՀ/:

2005 թվականին մրցույթով ընտրվել է որպես Հայ-ռուսական /սլավոնական/ համալսարանի հոգեբանության ամբիոնի վարիչ և հոգեբանության ֆակուլտետի դեկանի պաշտոնակատար /Երևան, ՀՀ/:

2010 թվականին պաշտպանել է դոկտորական ատենախոսություն «Անձնային զարգացնող ուսուցման էքզիստենցիալ-հումանիստական հայեցակարգը Հայաստանի բարձրագույն կրթության համակարգում /պատմություն, մեթոդաբանություն և իրականացման տեխնոլոգիա/ 19.00.01 «Հոգեբանության տեսություն և պատմություն» դասիչով: 2015 թվականին նրան շնորհվել է պրոֆեսորի կոչում:

2005 թվականից մինչ հիմա հանդիսանում է Հայ-ռուսական /սլավոնական/ համալսարանի հոգեբանության ամբիոնի վարիչը, հումանիտար գիտությունների ինստիտուտի հոգեբանության գծով դեկավարը /Երևան, Հայաստան/:

Ներկայումս հանդիսանում է «Վեստնիկ ՌԱՈՒ» ամսագրի խմբագրական կոլեգիայի, ՌԴ «Սոցիոսֆերա» գիտամեթոդական ամսագրի միջազգային խմբագրական կոլեգիայի անդամ, հոգեբանության և մանկավարժության գծով ՌԴ գիտական համագործակցության զարգացման կենտրոնի միջազգային գիտաժողովների կազմկոմիտեի անդամ, «Վեկտոր Նաուկի» ՌԴ ամսագիր խմբագրական կոլեգիայի անդամ:

Ա. Բերբերյանը «Համառուսական մասնագիտական հոգեթերապևտիկ լիգայի» հայկական մարզային և Հոգեբանական գիտությունների միջազգային ակադեմիայի հայկական բաժանմունքների ղեկավարն է, International Council of Professional Therapists կազմակերպության անդամը, Ռուսաստանյան հումանիտար գիտական ֆոնդի արտասահմանյան փորձագետը:

Ա. Բերբերյանը բազմիցս արժանավայել կերպով ներկայացրել է հայրենական գիտությունը միջազգային սիմպոզիումներում, գիտաժողովներում և համագումարներում, կազմակերպիչն է ամենամյա միջազգային և հանրապետական դասախոսների և ուսանողների գիտագործնական գիտաժողովների:

Ունի 180-ից ավել գիտական աշխատանքներ և գործնական ուղղվածությամբ դասընթացների վկայագրեր: Բարձրագույն կրթության հումանիզացիայի, տիտղոսակիր էթնոսում և գաղթօջախում հայերի և ռուսների էթնոմշակութային ինքնության հիմնահարցերի ուսումնասիրության գծով ՀՀ և ՌՖ դրամաշնորհային նախագծերի ղեկավար է:

Ա.Ս. Բերբերյանը հոգեբանական գիտությունների միջազգային ակադեմիայի իսկական անդամ է: 2005 թվականին Ա. Բերբերյանի կողմից պատրաստվել է նյութերի փաթեթ «Հոգեբանություն» գծով մասնագիտություն բացելու լիցենզիայի ստացման նպատակով, 2009 թվականին՝ նյութերի փաթեթ մագիստրատուրայի ուղղություն, հետագայում՝ ընդհանուր հոգեբանության, հոգեբանության տեսության և պատմության, անձի հոգեբանության գծով ասպիրանտուրա բացելու նպատակով: Բոլոր մակարդակները հաջող գործառնում են ներկայումս:

Պարգևատրվել է Ռուսաստանի Դաշնության կրթության և գիտության նախարարության պատվոգրով ուսումնական գործընթացի զարգացման և կատարելագործման ուղղությամբ բազմամյա բեղուն աշխատանքի, բարձր որակավորում ունեցող մասնագետների պատրաստման գործում ունեցած նշանակալի ներդրման համար (2016թ.), դափնեկրի դիպլոմով մասնագիտական հանրությանը մատուցած ծառայությունների համար (2016թ.):

Հայ-ռուսական /սլավոնական/ համալսարանի կրթության գործընթացում անձնակենտրոն մոտեցումը ներդնելու համար արժանացել է «Տարվա լավագույն դասախոս» կոչմանը, կրթության

համակարգում բեղուն գործունեության, բարձրագույն մասնագիտական կրթության մասնագետների գործնական պատրաստման, ռուս-հայկական գիտական կապերի ամրապնդման գործում ունեցած ներդրման համար պարգևատրվել է ՀՀ-ում ռուսաստանյան պետական համագործակցության ներկայացուցչության կողմից:

Նրա կողմից ներկայացվել է ինքնատիպ գիտականորեն հիմնավորված և փորձարարական հաստատում ստացած հայեցակարգային համակարգ, որը բուհում անձնակենտրոն ուսուցման կազմակերպման օգնությամբ խթանում է անձի զարգացումն ու ինքնազարգացումը:

Berberyana Asya Surenovna was born in Rustavi, Georgian SSR. She graduated

from Yerevan State University (Armenia) with honors (1983). During her study at university, she demonstrated a high social and research activity: was a prizewinner and a laureate of the All-Russian Olympiads and competitions in philosophy and pedagogy. In 1986 graduated from the Graduate School in General Psychology at the Yerevan State University. She defended her dissertation (got her PhD) in 19.00.01 "Theory and History of Psychology" at Uznadze Institute of Psychology (Tbilisi, Georgia). From 1986 to 1992 was a lecturer at the Department of Psychology at Yerevan State University. From 1992 to 1998 worked as a psychologist-educator in City

Psychological Service (Rostov-on-Don, Russian Federation) and in a meantime, she worked as a lecturer in the Teacher Training Institute (Rostov-on-Don, Russian Federation). From 1998 to 2002 worked in a position of Associate Professor in the Department of Social Sciences at the Russian - Armenian (Slavonic) University (Yerevan, Republic of Armenia), from 2002 to 2005 - head of the Department of Ethno-cultural and ethnological tourism at the Russian-Armenian (Slavonic) University (Yerevan, Republic of Armenia). In 2005 passed the competition for the position of head of the Psychology Department and acting dean of Faculty of Psychology at the Russian-Armenian (Slavonic) University (Yerevan, Republic of Armenia). In 2010, she defended her doctoral dissertation on the topic: "The existential-humanistic concepts of personality-developing training in the higher educational system of Armenian (history, methodology and technologies of implementation). Code of specialty is 19.00.01 "Theory and history of psychology." In 2015 she was awarded the academic title of professor.

From 2005 to present - Head of the Psychology Department at the Russian-Armenian (Slavonic) University, Head of "Psychology" direction of the Institute for Human Sciences (Yerevan, Republic of Armenia).

Nowadays she is a member of the editorial board of "Journal of RAU", International editorial board of the scientific and methodical journal "Sociosphaera", member of the Organizational committee of international conferences in psychology and pedagogy held by Center of Russian scientific cooperation development, scientific journal "Vector of science" TSU RF.

A. Berberyan is the head of the Armenian Regional Department of All-Russian professional psychotherapeutic league, the head of the Armenian branch of the International Academy of Psychological Sciences, a member of the International Council of Professional Therapists, foreign expert of the Russian Humanitarian Foundation. A. Berberyan repeatedly worthily represented science in international workshops, conferences and congresses, has organized the annual international and republican scientific conferences for teaching staff and students. She is the author of 180 scientific papers, has certificates of practically orientated courses. A. Berberyan is the head of the RA and RF joint grant projects on the problems of humanization of higher education and ethno-cultural identity of Armenians and Russians in the title ethnos and diaspora. Also is a full member of the International Academy of Psychological Sciences. In 2005 A. Berberyan prepared a package of materials to obtain a license for opening Psychology specialization, in 2009 - a package of materials for opening the directions of the Master, and later – Graduate School in general psychology, history and theory of psychology, psychology of personality - all levels are successfully functioning nowadays.

For many years of fruitful work on the development and improvement of the educational process, a significant contribution to the training of highly qualified specialists was awarded the diploma by the Ministry of Education and Science of the Russian Federation (2016), for her services to the professional community was awarded a diploma of the laureate (2016). For the introduction of person-centered approach in the educational process in the RAU was awarded the title "Best teacher of the year", for fruitful activity in the education system and services in the practical training of specialists with higher education, strengthening of Russian and Armenian scientific relations was awarded by representative of Federal Agency "Rossotrudnichestvo" in Armenia.

She presented an original science-based and experimentally proved conceptual system, stimulating the development of personality and self-

development through the organization of person-centered learning in higher education.

Key publications:

1. Value and professional orientations of Armenian students. Proceedings of the higher educational institutions of the North-Caucasian region. *Research, Educational and Applied Journal of Russian Academy of Sciences*. (2009).
2. Activation of students' independent work on the basis of existential and humanistic concept of person-centered learning in university. *Russian Psychological Journal*, 6 (5). (2009).
3. Existential philosophy as a conceptual and methodological basis of humanistic knowledge of personality. "Problems of modern education." Proceedings of the international scientific and practical conference. Penza-Yerevan-Prague.(2010).
4. Organization of humanistic oriented educational environment at the university. *Psychological and pedagogical problems of personality and social interaction*. Proceedings of II International scientific and practical conference. Penza - Shadrinsk– Yerevan.(2011).
5. The study of self-understanding of ethno-cultural identity in Russian and Armenian youth. Scientific-methodological and theoretical journal *Sociosfera*, 4.(2012),
6. Study of relevant aspects of person-centered technologies in higher education system. *Problems and prospects of development of education in the XXI century: the professional development of the personality (philosophical, psychological and pedagogical aspects)*.(2011).
7. Identity of personality in a multicultural educational space. *Personality in intercultural space*. Proceedings of the VII International scientific and practical conference, Moscow, RFUR, I. (2012).
8. Study of ethno-cultural identity in Russian and Armenian student youth. *Ethnicity. Religion. Society*. Krasnodar.(2013).
9. *Psychology of higher education in the context of humanization*. Tutorial. Vedeckovydatelske centrum «Sociosfera -CZ», Prague.(2014).
10. Self-identification of Armenian student youth in title ethnos and conjugated diaspora. *Russia and the West: dialogue of cultures*, 17 (1). (2015).

Email for correspondence: aspsy@inbox.ru